

BẢO ĐẢM QUYỀN CỦA CÁC NHÓM YẾU THỂ TRONG XÃ HỘI

NGUYỄN VĂN KHOÁT* - TRẦN HỮU TRÁNG**

Tóm tắt: Bài viết phân tích các quan điểm của Đảng về quyền và bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội; thực trạng quy định của pháp luật về bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội và thực tiễn bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội, từ đó đưa ra một số kiến nghị tăng cường bảo đảm quyền cho những người yếu thế trong xã hội.

Từ khóa: Nhóm yếu thế, quan điểm của Đảng, quyền và bảo đảm quyền.

Ngày nhận bài: 20/10/2023; **Biên tập xong:** 24/10/2023; **Duyệt đăng:** 26/10/2023

ENSURING RIGHTS OF DISADVANTAGED GROUP IN SOCIETY

Abstract: The paper analyzes the Party's viewpoints on rights and ensuring rights of disadvantaged group in society; legal regulations and practice on ensuring rights of this type of group. On that basis, a number of recommendations to further ensure rights of disadvantaged group are given.

Keywords: Disadvantaged group, the Party's viewpoints, rights and ensuring rights.

Received: Oct 20th, 2023; **Editing completed:** Oct 24th, 2023; **Accepted for publication:** Oct 26th 2023.

1. Quan điểm của Đảng về quyền và bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội

Trong suốt chiều dài lịch sử, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn đề cao vai trò của con người, coi đây là nguồn lực quan trọng nhất bảo đảm sự thắng lợi của sự nghiệp cách mạng. Đại hội XIII của Đảng tiếp tục đề cao vai trò, giá trị của con người, coi bảo đảm “an ninh con người” vừa là mục tiêu, vừa là động lực phát triển Việt Nam đến năm 2045 trở thành nước phát triển, thu nhập cao¹. Nội hàm khái niệm “an ninh con người” là một vấn đề quan trọng, vì chỉ khi làm rõ vấn đề này thì mới có cơ sở để bảo đảm tốt nhất an ninh con người. Bàn về nội hàm của khái niệm này, có quan điểm cho rằng “con người là nguồn lực quan trọng nhất nên an toàn cho người dân là mục tiêu tối thượng trong các chính sách phát triển, là nhiệm vụ của toàn Đảng, toàn quân, toàn dân, của hệ thống chính trị các cấp từ Trung ương đến địa phương...”, “vấn đề an ninh con người được đặt trong tổng thể vấn đề an ninh quốc gia”...². Quan điểm này có ưu điểm là gắn an ninh con người với an ninh quốc gia và

mối quan hệ giữa bảo đảm an ninh con người với phát triển kinh tế - xã hội. Theo đó, bảo đảm an ninh con người là góp phần bảo đảm an ninh quốc gia và ngược lại, nếu an ninh con người không được bảo đảm, an ninh quốc gia bị đe dọa, sức mạnh quốc gia đó bị suy giảm³. Tuy nhiên, quan điểm này vẫn chưa làm rõ những nội dung cơ bản trong nội hàm “an ninh con người”, nhất là trong bối cảnh tiếp tục xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội

* Email: Xuankhoat208@gmail.com

Tiến sĩ, Hiệu trưởng Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

** Email: Huutrangstran@gmail.com

Phó giáo sư, Tiến sĩ, Phó Trưởng phòng Đào tạo và Quản lý sinh viên, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

² Ngô Khắc Sơn (2021), Nội hàm vấn đề an ninh con người trong Văn kiện Đại hội XIII. Bài đăng ngày 12/9/2021 trên báo Đắk Lắk điện tử chuyên mục Chính trị. Nguồn truy cập: <https://baodaklak.vn/chinh-tri/202109/noi-ham-van-de-an-ninh-con-nguoi-trong-van-kien-dai-hoi-xiii-5203ba3/>.

³ Nguyễn Xuân Trường, Đảm bảo an ninh con người theo quan điểm của Đảng, Nhà nước. Bài đăng ngày 02/7/2022 trên Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Nội chính Trung ương ở mục Nghiên cứu – Trao đổi. Nguồn truy cập: <https://noichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/202207/trien-khai-nghi-quyet-dai-hoi-lan-thu-xiii-cua-dang-dam-bao-an-ninh-con-nguoi-theo-quan-diem-cua-dang-nha-nuoc-311214/>.

¹ Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.36.

chủ nghĩa (XHCN) Việt Nam trong giai đoạn mới. Báo cáo phát triển con người năm 1994 (Human Development Report 1994) của Chương trình Phát triển Liên hợp quốc (UNDP) đã đưa ra định nghĩa: “An ninh con người bao gồm hai khía cạnh: Một mặt, an ninh con người là sự an toàn của con người trước những mối đe dọa thường nhật như nghèo đói, bệnh tật và bạo lực. Mặt khác, an ninh con người có nghĩa là bảo vệ con người khỏi những tai họa bất ngờ và tổn hại đến cơ thể trong cuộc sống hàng ngày kể cả ở nhà, nơi làm việc hay trong cộng đồng”⁴. Định nghĩa này cho thấy cách tiếp cận an ninh con người mang tính cụ thể, rõ ràng và thiết thực hơn. Theo đó, an ninh con người chính là bảo đảm quyền con người, trước hết là quyền được bảo vệ về tính mạng, sức khỏe, nhân phẩm, danh dự và quyền được bảo vệ trước đói nghèo, bệnh tật. Báo cáo phát triển con người năm 1994 khẳng định, cần có tư duy mới về an ninh con người. Theo đó, an ninh con người trước hết là sự an toàn trong cuộc sống thường nhật của con người, là bảo vệ con người khỏi các mối đe dọa về bệnh tật, đói nghèo, thất nghiệp, tội phạm, xung đột xã hội và các hiểm họa môi trường⁵.

Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam trong giai đoạn mới (gọi tắt là Nghị quyết số 27), tại quan điểm thứ 3 đã khẳng định: “Nhà nước tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân”. Trong phần mục tiêu cụ thể đến năm 2030, Nghị quyết đã nhấn mạnh “Hoàn thiện cơ bản các cơ chế bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, bảo đảm và bảo vệ quyền con người, quyền công dân”; “Hoàn thành cơ bản việc xây dựng nền tư pháp chuyên nghiệp, hiện

đại, công bằng, nghiêm minh, liêm chính, phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân, bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người, quyền công dân...”. Nghị quyết đã đặt ra nhiệm vụ và giải pháp thứ hai là “Tiếp tục thể chế hóa, cụ thể hóa kịp thời, đầy đủ quan điểm, chủ trương của Đảng và quy định của Hiến pháp về quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân; nội luật hóa các điều ước quốc tế về quyền con người mà Việt Nam đã tham gia; xác định rõ trách nhiệm của cơ quan nhà nước trong việc tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân”⁶. Những quan điểm, mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp trên cho thấy vấn đề bảo đảm an ninh con người của Đảng và Nhà nước ta cũng hướng đến bảo đảm các quyền và nghĩa vụ cơ bản của con người.

Trong bảo đảm an ninh con người, bảo đảm an ninh của nhóm người yếu thế trong xã hội có vai trò đặc biệt quan trọng. Đây là những nhóm người dễ bị tổn thương nhất nên vấn đề bảo vệ những người này khỏi những sự xâm phạm về quyền con người, mà trước hết là bảo vệ về tính mạng, sức khỏe, nhân phẩm, danh dự và bảo vệ họ trước đói nghèo, bệnh tật là hết sức cấp thiết. Cùng với bảo vệ quyền con người nói chung trong xã hội, Đảng và Nhà nước ta luôn chú trọng quan tâm và bảo vệ những nhóm yếu thế trong xã hội. Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ XIII đã chỉ rõ các nhiệm vụ, giải pháp bảo vệ nhóm yếu thế trong xã hội gồm “Nâng cao sức khỏe cho người dân cả về tâm vóc, thể chất, tinh thần, tuổi thọ cũng như chất lượng cuộc sống, bảo vệ và chăm sóc sức khỏe bà mẹ, trẻ em”. “Đẩy mạnh tuyên truyền mục tiêu giảm nghèo sâu rộng, ... Tiếp tục thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia giảm nghèo bền vững”. “Bổ sung và hoàn thiện chính sách ưu đãi người có công, ... Bảo vệ và chăm sóc người cao tuổi. Tăng cường giáo dục kiến thức, kỹ năng bảo vệ trẻ em, kiểm soát tình

⁴ United Nations Development Program (1994), Human Development Report 1994. New York. Oxford University Press 1994, tr.23.

⁵ United Nations Development Program (1994), tldđ, tr.22-23.

⁶ Đảng Cộng sản Việt Nam (2022), Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

hình tai nạn, bạo lực với trẻ em...". "Tạo sinh kế, việc làm, định canh, định cư vững chắc cho đồng bào dân tộc thiểu số, nhất là ở vùng sâu, vùng xa, vùng biên giới". Nghị quyết cũng đặt ra các chỉ tiêu chủ yếu về phát triển kinh tế - xã hội 05 năm 2021-2025, trong đó có chỉ tiêu: "Tỷ lệ thất nghiệp ở khu vực thành thị năm 2025 dưới 4%; tỷ lệ nghèo đa chiều duy trì mức giảm 1 – 1,5% hằng năm"⁷. Những quan điểm trên cho thấy Đảng luôn quan tâm đề ra các quan điểm, đường lối, mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp để bảo vệ hầu hết các nhóm yếu thế trong xã hội, từ đối tượng bà mẹ, phụ nữ, trẻ em đến người nghèo, người cao tuổi, đồng bào các dân tộc thiểu số, nhất là đồng bào ở vùng sâu, vùng xa, vùng biên giới.

Chi thị số 05-CT/TW ngày 23/6/2021 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giảm nghèo bền vững đến năm 2030 đã đề ra một trong các nhiệm vụ, giải pháp là "xác định giảm nghèo bền vững là chủ trương lớn, nhất quán của Đảng, Nhà nước, là nhiệm vụ chính trị quan trọng, thường xuyên, lâu dài của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội, góp phần thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, không ngừng nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân", "Đổi mới, đẩy mạnh, nâng cao chất lượng phong trào thi đua "Cả nước chung tay vì người nghèo - không để ai bị bỏ lại phía sau",... phấn đấu "Vì một Việt Nam không còn đói nghèo"⁸. Chi thị này đã thể hiện rất rõ quyết tâm chính trị của Đảng trong lãnh đạo, chỉ đạo công cuộc xây dựng và phát triển đất nước trở thành nước phát triển, thu nhập cao. Quan điểm "Vì một Việt Nam không còn đói nghèo" chính là mục tiêu tối thượng mà Đảng và Nhà nước hướng đến trong ngắn hạn để tăng cường bảo vệ

quyền cơ bản của nhóm người nghèo, một trong những nhóm yếu thế trong xã hội.

Chi thị số 21-CT/TW ngày 20/01/2018 của Ban Bí thư về tiếp tục đẩy mạnh công tác phụ nữ trong tình hình mới trên cơ sở phân tích các hạn chế trong thực hiện Nghị quyết số 11-NQ/TW ngày 27/4/2007 của Bộ Chính trị về công tác phụ nữ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đã đề ra năm nhiệm vụ nhằm tăng cường bảo đảm tốt hơn các quyền của phụ nữ, nhất là phụ nữ thuộc nhóm yếu thế trong xã hội. Một trong các nhiệm vụ mà Chi thị số 21-CT/TW đề ra là "Xây dựng và thực hiện các chính sách đặc thù hỗ trợ phụ nữ ở vùng cao, vùng sâu, biên giới, hải đảo, phụ nữ là người dân tộc thiểu số, phụ nữ khuyết tật, đơn thân, cao tuổi, phụ nữ mang thai và nuôi con nhỏ, lao động nữ di cư, chuyển đổi nghề", "Xây dựng người phụ nữ Việt Nam phát triển toàn diện đáp ứng yêu cầu của thời kỳ mới"⁹. Đây chính là quan điểm nhất quán của Đảng và Nhà nước ta trong bảo vệ quyền của phụ nữ, nhất là những phụ nữ thuộc nhóm người dễ bị tổn thương trong xã hội.

Chi thị số 39-CT/TW ngày 01/11/2019 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác người khuyết tật đã nhấn mạnh cần "...thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội, hướng tới một xã hội không rào cản đối với người khuyết tật", "có chính sách tăng số lượng người khuyết tật tham gia mạng lưới an sinh xã hội; tạo điều kiện thuận lợi để người khuyết tật tiếp cận các chính sách giáo dục, học nghề, việc làm, tín dụng, bảo trợ xã hội, hoạt động văn hoá, thể dục, thể thao, giải trí, du lịch, đi lại", "Nâng cao trách nhiệm của toàn xã hội trong việc chăm lo, giúp đỡ người khuyết tật và các tổ chức của người khuyết tật;... nhất là người khuyết tật nặng, đặc biệt nặng, phụ nữ, trẻ em khuyết tật, người khuyết tật cao tuổi"¹⁰.

⁷ Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 2, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, tr. 136, tr. 138, tr. 139, tr. 140-141, tr. 327.

⁸ Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Chi thị số 05-CT/TW ngày 23/6/2021 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giảm nghèo bền vững đến năm 2030.

⁹ Đảng Cộng sản Việt Nam (2018), Chi thị số 21-T/TW ngày 20/01/2018 của Ban Bí thư về tiếp tục đẩy mạnh công tác phụ nữ trong tình hình mới.

¹⁰ Đảng Cộng sản Việt Nam (2019), Chi thị số 39-CT/TW ngày 01/11/2019 của Ban Bí thư về tăng cường sự

Điểm qua một số quan điểm, đường lối, chủ trương thể hiện trong các văn bản cho thấy, Đảng và Nhà nước ta luôn chú trọng đến an ninh con người, nhất là an ninh của những nhóm người yếu thế trong xã hội. Mỗi giai đoạn của tiến trình phát triển đất nước, Đảng và Nhà nước đều đề ra các chủ trương, đường lối để lãnh đạo, chỉ đạo toàn diện Nhà nước và hệ thống chính trị thực hiện các nhiệm vụ, giải pháp nhằm bảo đảm tối đa quyền và lợi ích hợp pháp của những nhóm người yếu thế trong xã hội, qua đó nâng cao mức sống vật chất, tạo môi trường thuận lợi cho những nhóm người này sinh hoạt và làm việc hòa nhập với xã hội, góp phần thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, không ngừng nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của mọi tầng lớp nhân dân trong xã hội.

2. Thực trạng quy định của pháp luật về bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội

Những quan điểm, đường lối, chủ trương của Đảng về an ninh con người, về bảo vệ và bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội đã được cụ thể hóa trong nhiều văn bản của hệ thống pháp luật Việt Nam. Tiêu biểu là Hiến pháp năm 2013, Luật Người cao tuổi năm 2009, Luật Trẻ em năm 2016, Luật Bình đẳng giới năm 2006, Luật Người khuyết tật năm 2010, Luật Trợ giúp pháp lý năm 2017, Luật Phòng, chống bạo lực gia đình năm 2022, Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Tố tụng dân sự, Luật Xử lý vi phạm hành chính... và nhiều văn bản quy phạm pháp luật khác tạo khuôn khổ pháp luật trong nước, thể hiện quan điểm nhất quán của Việt Nam trong thúc đẩy và bảo vệ quyền con người nói chung và quyền, lợi ích của các nhóm yếu thế trong xã hội nói riêng. Mỗi văn bản đều có những quy định liên quan đến bảo vệ và bảo đảm quyền của một nhóm yếu thế cụ thể trong xã hội. Tuy nhiên, tính đến nay, chưa có bất kỳ văn bản pháp luật

nào có định nghĩa về nhóm yếu thế trong xã hội. Khoản 4 Điều 3 Luật Phòng, chống thiên tai số 33/2013/QH13 ngày 19/6/2013 của Quốc hội, được sửa đổi, bổ sung bởi Luật số 60/2020/QH14 ngày 17/6/2020 của Quốc hội sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Phòng, chống thiên tai và Luật Đê điều, có giải thích “*Đối tượng dễ bị tổn thương là nhóm người có đặc điểm và hoàn cảnh khiến họ có khả năng phải chịu nhiều tác động bất lợi hơn từ thiên tai so với những nhóm người khác trong cộng đồng. Đối tượng dễ bị tổn thương bao gồm trẻ em, người cao tuổi, phụ nữ đang mang thai hoặc đang nuôi con dưới 12 tháng tuổi, người khuyết tật, người bị bệnh hiểm nghèo và người nghèo*”. Có thể nói, đây là văn bản đầu tiên có định nghĩa về nhóm người dễ bị tổn thương có nội hàm gần tương tự như nhóm người yếu thế. Tuy nhiên, văn bản luật này chỉ định nghĩa nhóm người dễ bị tổn thương liên quan đến tác động bất lợi từ thiên tai nên phạm vi hẹp hơn nhiều so với đối tượng dễ bị tổn thương trong xã hội.

Có quan điểm cho rằng: “*Nhóm người yếu thế là những người có vị thế chính trị, xã hội hoặc kinh tế thấp hơn do sức khỏe, giới tính, xu hướng tình dục, nguồn gốc, dân tộc và các yếu tố khác nên không có khả năng hoặc bị hạn chế về khả năng tiếp cận, thực hiện và bảo vệ các quyền con người của mình, vì vậy, có nguy cơ cao bị phớt lờ, bị bỏ quên hoặc bị vi phạm các quyền con người đó, bởi thế cần có sự quan tâm, hỗ trợ đặc biệt từ nhà nước và xã hội*”¹¹. Quan điểm này vừa tiếp cận nội hàm của khái niệm người yếu thế dựa trên cơ sở xác định người yếu thế, vừa dựa trên hậu quả của việc bị coi là người yếu thế và sự cần thiết phải quan tâm, hỗ trợ người yếu thế. Vì tiếp cận trên nhiều khía cạnh nên định nghĩa này chưa cụ thể, rõ ràng. Ví dụ, không phải cứ người có vị thế chính trị, xã hội, kinh tế thấp hơn là người yếu thế.

¹¹ Lê Thị Minh (2014), *Vai trò trợ giúp pháp lý đối với việc thúc đẩy tiếp cận và bảo đảm quyền của nhóm người yếu thế trong xã hội*, Luận văn Thạc sĩ luật học, Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội, tr.37.

Quan điểm khác cho rằng “người thuộc đối tượng yếu thế là người bị hạn chế một phần năng lực tự nhiên hoặc do những yếu tố xã hội quy định khiến họ bị đánh giá thấp về địa vị trong các lĩnh vực kinh tế, chính trị, xã hội trong hoàn cảnh, điều kiện và năng lực có sẵn như nhau”¹². Định nghĩa này có ưu điểm là chỉ tiếp cận trên cơ sở xác định người yếu thế và hậu quả của việc bị xác định là người yếu thế. Tuy nhiên, nội hàm của định nghĩa cũng chưa thật rõ, ví dụ như khi nào thì một người bị coi là “bị đánh giá thấp về địa vị” và ai là người đánh giá điều này. Như vậy, có thể thấy các định nghĩa trên chưa giúp xác định dễ dàng những người nào trong xã hội là người yếu thế.

3. Thực tiễn bảo đảm quyền của các nhóm yếu thế trong xã hội và một số kiến nghị

Báo cáo chính trị của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XII tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng bên cạnh nêu bật những thành tựu cũng đã chỉ rõ những hạn chế, khuyết điểm: “Hệ thống pháp luật còn một số quy định chưa thống nhất, chưa đáp ứng kịp thời yêu cầu thực tiễn”¹³, “thể chế quản lý xã hội còn nhiều hạn chế, tình trạng gia tăng tội phạm, tệ nạn, tiêu cực, mâu thuẫn, xung đột xã hội... Giảm nghèo chưa bền vững... Chất lượng dịch vụ y tế, nhất là ở vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số còn nhiều khó khăn, có mặt còn bất cập”¹⁴. Những hạn chế này chính là những rào cản trong bảo đảm quyền công dân, quyền con người, bảo vệ nhóm yếu thế trong xã hội. Nghị quyết số 27 cũng

chỉ rõ: “...cơ chế bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân, quyền con người, quyền công dân có mặt chưa được phát huy đầy đủ;...”¹⁵

Thực tiễn thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở trong hơn 20 năm qua cho thấy đất nước đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng. Quyền làm chủ của nhân dân đã được phát huy mạnh mẽ, là động lực to lớn thúc đẩy sự nghiệp đổi mới và phát triển đất nước trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội. Tuy nhiên, thực tiễn vẫn còn những hạn chế, yếu kém như công tác tuyên truyền, phổ biến, quán triệt các đường lối, chủ trương, quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước có nơi, có lúc vẫn còn chưa kịp thời, mang tính hình thức, đối phó; vẫn còn tình trạng chưa tạo thuận lợi cho người dân tiếp cận thông tin; có lúc, có nơi còn tình trạng vi phạm dân chủ, gây bức xúc trong dư luận xã hội; vẫn còn tình trạng khiếu kiện đông người, khiếu kiện vượt cấp...¹⁶

Trong những năm qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng, sự quan tâm của Chính phủ, các ngành, các cấp, các phong trào chăm lo cuộc sống, bảo vệ các nhóm yếu thế trong xã hội đã được thực hiện tích cực, rộng rãi ở hầu hết các địa phương trong cả nước. Thời gian qua, Nhà nước đã dành 21% ngân sách cho phúc lợi xã hội, là mức cao nhất trong số các nước ASEAN. Chính sách người có công với

¹² Hà Trọng Bắc, *Bảo đảm hiệu quả quyền tiếp cận thông tin của nhóm đối tượng yếu thế trong xã hội*, đăng ngày 31/5/2023 trên Tạp chí Tòa án nhân dân Điện tử. Nguồn truy cập: <https://tapchitoaan.vn/bao-dam-hieu-qua-quyen-tiep-can-thong-tin-cua-nhom-doi-tuong-yeu-the-trong-xa-hoi8649.html>.

¹³ Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, tldd, tr.89.

¹⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, tldd, tr.85-86.

¹⁵ Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, *Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Hội nghị lần thứ sáu Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền Xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới*. Website: Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam. Nguồn truy cập: <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/he-thong-van-ban/van-ban-cua-dang/ngphi-quyet-so-27-nqtw-ngay-09112022-hoi-ngphi-lan-thu-sau-ban-chap-hanh-trung-uong-dang-khoa-xiii-ve-tiep-tuc-xay-dung-va-9016>.

¹⁶ Ngô Văn Sỹ, *Nhìn lại hơn 20 năm thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở*. Bài đăng ngày 10/02/2021 trên Tạp chí Cộng sản online. Nguồn truy cập: <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/thuc-tien-kinh-nghiem1/-/2018/821526/nhin-lai-hon-20-nam-thuc-hien-quy-che-dan-chu-o-co-so.aspx>.

cách mạng luôn được Đảng và Nhà nước quan tâm đặc biệt, đời sống người có công không ngừng được nâng lên. Đến nay, 99,7% hộ gia đình người có công có mức sống bằng hoặc cao hơn mức sống trung bình của Nhân dân nơi cư trú¹⁷. Tính đến ngày 31/12/2021, số người có công đang hưởng trợ cấp hàng tháng là gần 1,2 triệu người và hơn 280.000 thân nhân người có công đang hưởng trợ cấp tiền tuất hàng tháng... Người từ 80 tuổi trở lên không có lương hưu, trợ cấp bảo hiểm xã hội, người nghèo trên 60 tuổi không có người có nghĩa vụ chăm sóc, nuôi dưỡng và những người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn khác như người khuyết tật nặng, đặc biệt nặng, trẻ mồ côi... được nhận trợ cấp thường xuyên với mức chuẩn trợ cấp 360.000 đồng/tháng¹⁸.

Bên cạnh những thành tựu cơ bản trên, vẫn còn nhiều hạn chế trong bảo vệ nhóm người yếu thế trong xã hội. Trong phạm vi toàn quốc, giai đoạn 2022- 2025 tỷ lệ nghèo đa chiều (gồm tỷ lệ hộ nghèo và hộ cận nghèo) là 7,52%, với tổng số hộ là 1.972.767 hộ. Tỷ lệ hộ nghèo chung cả nước là 4,03% với 1.057.374 hộ¹⁹. Theo kết quả điều tra quốc gia năm 2021, 32% phụ nữ bị chồng bạo lực thể xác hoặc bạo lực tình dục; 90,4% phụ nữ bị chồng bạo lực thể xác hoặc tình dục không tìm kiếm sự giúp đỡ, chỉ 4,8% tìm kiếm sự giúp đỡ

của Công an²⁰. Theo Báo cáo của Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, từ tháng 6/2019 đến tháng 6/2021, cả nước có hơn 4.000 trẻ em bị xâm hại, trong đó có hơn 3.600 trẻ là nữ, với hơn 1.000 vụ hiếp dâm, 1500 vụ giao cấu với trẻ em, 110 vụ án giết trẻ em với 120 nạn nhân²¹.

Thực trạng trên cho thấy vấn đề tăng cường bảo đảm quyền cho những người yếu thế trong xã hội đã và đang đặt ra hết sức cấp thiết. Đặc biệt là trong bối cảnh giai đoạn mới hiện nay, Đảng và Nhà nước đang đặc biệt chú trọng *“lấy con người là trung tâm, mục tiêu, chủ thể và động lực phát triển đất nước; Nhà nước tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân”*²².

Để tăng cường bảo đảm quyền của những nhóm yếu thế trong xã hội, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, tăng cường nhận thức đúng và đầy đủ về bảo đảm quyền của những nhóm yếu thế trong xã hội. Giai đoạn mới của đất nước là giai đoạn mà Đảng và Nhà nước đã xác định rõ quan điểm *“Khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc”* và nhấn mạnh mục tiêu: *“Đến năm 2045, kỷ niệm 100 năm thành lập nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, nay là nước CHXHCN Việt Nam: Trở thành nước phát triển, thu nhập cao”*²³. Để bảo

¹⁷ Hà Chính, *Dành 21% ngân sách cho phúc lợi xã hội, cao nhất ASEAN*. Bài đăng trên Cổng thông tin điện tử Bộ Tài chính, ngày 20/01/2021. Nguồn truy cập: https://mof.gov.vn/webcenter/portal/btcvn/pages_r/l/tin-bo-tai-chinh?dDocName=MOFUCM195448.

¹⁸ Bùi Ngọc Quý, *Vai trò của phúc lợi xã hội trong việc đảm bảo tính bền vững của chính sách xã hội*. Bài đăng trên Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, ngày 06/02/2023. Nguồn truy cập: <https://dangcongsan.vn/cuc-bao-tro-xa-hoi/chinh-sach-tro-giup-xa-hoi/vai-tro-cua-phuc-loi-xa-hoi-trong-viec-dam-bao-tinh-ben-vung-cua-chinh-sach-xa-hoi-630937.html>.

¹⁹ Phúc Minh, *Cả nước còn hơn 1,9 triệu hộ nghèo đa chiều*. Bài đăng trên Tạp chí điện tử VnEconomy, ngày 02/02/2023. Nguồn truy cập: <https://vneconomy.vn/ca-nuoc-con-hon-1-9-trieu-ho-ngheo-da-chieu.htm>.

²⁰ Lê Phi Long, *Bạo lực gia đình: Hãy lên tiếng trước các con số đau lòng*. Bài đăng trên Báo Lao động online ngày 21/4/2022. Nguồn truy cập: <https://laodong.vn/y-kien-ban-doc/bao-luc-gia-dinh-hay-len-tieng-truoc-cac-con-so-dau-long-1036309.ldo>.

²¹ Kim Thanh, *Hơn 4.000 trẻ em bị xâm hại trong 2 năm qua*. Bài đăng trên Báo điện tử VOV ngày 28/10/2021. Nguồn truy cập: <https://vov.vn/xa-hoi/tin-24h/hon-4000-tre-em-bi-xam-hai-trong-2-nam-qua-900908.vov>.

²² Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Hội nghị lần thứ sáu Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, tldđ, tr.324-325.

²³ Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 2, tldđ, tr.327.

đảm quan điểm và mục tiêu này, cần tăng cường nhận thức đúng và đầy đủ về bảo đảm quyền con người nói chung, quyền của những nhóm yếu thế nói riêng. Trước hết, những người áp dụng pháp luật cần nhận thức đầy đủ về khái niệm nhóm người yếu thế trong xã hội và xác định cụ thể các tiêu chí để xác định một người thuộc nhóm yếu thế trong xã hội. Như đã phân tích, hiện chưa có một định nghĩa chính thức cho phép xác định nội hàm của những người yếu thế trong xã hội. Vì vậy, các cơ quan có thẩm quyền cần ban hành hướng dẫn để làm rõ khái niệm này theo hướng xác định người yếu thế là những người có các đặc điểm và hoàn cảnh khiến họ có khả năng phải chịu những tác động bất lợi về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội so với những người bình thường khác trong xã hội. Cơ quan nhà nước có thẩm quyền cũng cần xác định cụ thể các nhóm yếu thế trong xã hội là những nhóm người nào trong số các nhóm sau: Trẻ em, người cao tuổi, phụ nữ có thai hoặc đang nuôi con dưới 12 tháng, người khuyết tật, người bị bệnh hiểm nghèo, người bị mất khả năng nhận thức, khả năng điều khiển hành vi, người nghèo, người dân tộc thiểu số, người ở vùng sâu, vùng xa, người bị buộc tội, người chấp hành án... Chỉ khi nhận thức đúng và đầy đủ về giá trị, vị trí, vai trò của quyền và bảo đảm quyền của những nhóm yếu thế trong xã hội thì các chủ thể áp dụng pháp luật mới vận dụng pháp luật một cách chính xác trong bảo vệ quyền và bảo đảm quyền cho các nhóm yếu thế, qua đó bảo đảm một xã hội công bằng, dân chủ, mọi người được sống trong môi trường an lành và hạnh phúc, có thể phát huy tốt nhất giá trị của từng cá nhân.

Mặt khác, cần nâng cao nhận thức của mỗi người yếu thế trong xã hội để họ nhận thức đúng và đầy đủ về sự quan tâm của Đảng và Nhà nước đối với quyền và lợi ích của họ. Từ đó, với sự giúp đỡ của các ngành, các cấp, mỗi người yếu thế có thể phát huy tối đa những lợi thế, tiềm năng

của mình để tạo ra các giá trị trong cuộc sống, góp phần khắc phục các tác động bất lợi về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội đối với họ, thậm chí tạo ra những lợi thế nhất định để vươn lên trong cuộc sống.

Thứ hai, cần hoàn thiện quy định của pháp luật về quyền và bảo đảm quyền cho các nhóm yếu thế trong xã hội. Như trên đã phân tích, hiện nay các quan điểm, đường lối, chủ trương về quyền và bảo đảm quyền con người nói chung, quyền và bảo đảm quyền của người yếu thế nói riêng đã được Đảng xác định khá cụ thể, rõ ràng trong nhiều văn kiện của Đảng. Tuy nhiên, các quy định về quyền và bảo đảm quyền của người yếu thế lại rải rác ở rất nhiều văn bản. Mặt khác, các quy định này được ban hành ở những giai đoạn khác nhau, trong các bối cảnh kinh tế - xã hội khác nhau của đất nước nên nhiều quy định không tương đồng, thậm chí chồng chéo, mâu thuẫn. Điều này gây khó khăn cho ý thức pháp luật và thực hiện pháp luật về bảo đảm quyền của người yếu thế trong xã hội. Vì vậy, việc nghiên cứu, rà soát để khắc phục những điểm bất cập, chồng chéo, mâu thuẫn trong hệ thống các văn bản quy định về quyền và bảo đảm quyền của người yếu thế sẽ là cơ sở pháp lý quan trọng để nâng cao hiệu quả bảo vệ và bảo đảm quyền của những người yếu thế trong xã hội.

Thứ ba, cần huy động sức mạnh của toàn xã hội, toàn bộ hệ thống chính trị để hỗ trợ, trợ giúp, giúp đỡ những người yếu thế trong xã hội khắc phục các bất lợi trong cuộc sống của mình. Như đã phân tích, những người yếu thế luôn chịu rất nhiều tác động bất lợi về cả chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội. Để khắc phục được những bất lợi này cần một nguồn lực rất lớn để hỗ trợ cuộc sống, để tạo dựng nghề nghiệp lâu dài và bền vững. Những năm qua đã có nhiều tổ chức, cá nhân chung tay góp sức hỗ trợ cho người yếu thế, nhất là các tổ chức xã hội như Hội Phụ nữ, Hội Người cao tuổi, Hội Người khuyết

tật, Hội Bảo trợ trẻ mồ côi... Tuy nhiên, những đóng góp này mới chỉ hỗ trợ được một số lượng rất nhỏ người yếu thế trong xã hội. Để thực hiện tốt các quan điểm và mục tiêu mà Đảng và Nhà nước như đã nêu, cần huy động tổng lực toàn xã hội chung tay với tinh thần khơi dậy mạnh mẽ sức mạnh đại đoàn kết dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh. Chỉ khi toàn bộ hệ thống chính trị đồng lòng, chung sức, cùng đóng góp công sức thì mới tạo ra sức mạnh vĩ đại và nguồn lực to lớn để hỗ trợ, trợ giúp, giúp đỡ có hiệu quả cho những người yếu thế trong xã hội, từ đó mới có thể giúp họ có được một cuộc sống ấm no, hạnh phúc như mục tiêu mà Đảng và Nhà nước đã đề ra./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hà Trọng Bắc (2023), *Bảo đảm hiệu quả quyền tiếp cận thông tin của nhóm đối tượng yếu thế trong xã hội*. Bài đăng ngày 31/5/2023 trên Tạp chí Tòa án nhân dân Điện tử. Nguồn truy cập: <https://tapchitoaan.vn/bao-dam-hieu-qua-quyen-tiep-can-thong-tin-cua-nhom-doi-tuong-yeu-the-trong-xa-hoi8649.html>.
2. Hà Chính, *Dành 21% ngân sách cho phúc lợi xã hội, cao nhất ASEAN*. Bài đăng trên Cổng thông tin điện tử Bộ Tài chính, ngày 20/01/2021. Nguồn truy cập: https://mof.gov.vn/webcenter/portal/btcvn/pages_r/1/tin-bo-tai-chinh?dDocName=MOFUCM195448.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2018), Chỉ thị số 21-T/TW ngày 20/01/2018 của Ban Bí thư về tiếp tục đẩy mạnh công tác phụ nữ trong tình hình mới.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2019), Chỉ thị số 39-CT/TW ngày 01/11/2019 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác người khuyết tật.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 23/6/2021 của Ban Bí thư về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giảm nghèo bền vững đến năm 2030.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1, tập 2, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.
7. Đảng Cộng sản Việt Nam (2022), Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.
8. Lê Phi Long (2022), *Bạo lực gia đình: Hãy lên tiếng trước các con số đau lòng*. Bài đăng trên Báo Lao động online ngày 21/4/2022. Nguồn: <https://laodong.vn/y-kien-ban-doc/bao-luc-gia-dinh-hay-len-tieng-truoc-cac-con-so-dau-long-1036309.ldo>.
9. Lê Thị Minh (2014), *Vai trò trợ giúp pháp lý đối với việc thúc đẩy tiếp cận và bảo đảm quyền của nhóm người yếu thế trong xã hội*, Luận văn Thạc sĩ luật học, Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội, tr.37.
10. Phúc Minh (2023), *Cả nước còn hơn 1,9 triệu hộ nghèo đa chiều*. Bài đăng trên Tạp chí điện tử VnEconomy, ngày 02/02/2023. Nguồn truy cập: <https://vneconomy.vn/ca-nuoc-con-hon-1-9-trieu-ho-ngheo-da-chieu.htm>.
11. Bùi Ngọc Quý (2023), *Vai trò của phúc lợi xã hội trong việc đảm bảo tính bền vững của chính sách xã hội*. Bài đăng trên Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam, ngày 06/02/2023. Nguồn truy cập: <https://dangcongsan.vn/cuc-bao-tro-xa-hoi/chinh-sach-tro-giup-xa-hoi/vai-tro-cua-phuc-loi-xa-hoi-trong-viec-dam-bao-tinh-ben-vung-cua-chinh-sach-xa-hoi-630937.html>.
12. Ngô Khắc Sơn (2021), *Nội hàm vấn đề an ninh con người trong Văn kiện Đại hội XIII*. Bài đăng ngày 12/9/2021 trên báo Đắc Lắc điện tử chuyên mục Chính trị. Nguồn truy cập: <https://baodaklak.vn/chinh-tri/202109/noi-ham-van-de-an-ninh-con-nguoi-trong-van-kien-dai-hoi-xiii-5203ba3/>.
13. Ngô Văn Sỹ (2021), *Nhìn lại hơn 20 năm thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở*. Bài đăng ngày 10/02/2021 trên Tạp chí Cộng sản online. Nguồn truy cập: <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/thuc-tien-kinh-nghiem1/-/2018/821526/nhin-lai-hon-20-nam-thuc-hien-quy-che-dan-chu-o-co-so.aspx>.
14. Kim Thanh (2021), *Hơn 4.000 trẻ em bị xâm hại trong 2 năm qua*. Bài đăng trên Báo điện tử VOV ngày 28/10/2021. Nguồn truy cập: <https://vov.vn/xa-hoi/tin-24h/hon-4000-tre-em-bi-xam-hai-trong-2-nam-qua-900908.vov>.
15. Nguyễn Xuân Trường (2022), *Đảm bảo an ninh con người theo quan điểm của Đảng, Nhà nước*. Bài đăng ngày 02/7/2022 trên Trang thông tin điện tử tổng hợp Ban Nội chính Trung ương ở mục Nghiên cứu – Trao đổi. Nguồn: <https://noichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/202207/trien-khai-nghi-quyet-dai-hoi-lan-thu-xiii-cua-dang-dam-bao-an-ninh-con-nguoi-theo-quan-diem-cua-dang-nha-nuoc-311214/>.
16. United Nations Development Program (1994), *Human Development Report 1994*. New York. Oxford University Press 1994, tr. 23.